

שם התלמיד _____

שם היחידה _____

בס"ד

תלקיט ללימוד סנכרוני מחשבת ישראל אמונה בשעת משבר 12 שנות לימוד - השלמה ליחידת הבגרות החיצונית

שנת לימודים תשפ"ז (2027)

מבנה התלקיט

מבוא- אמונה בשעת משבר

הקדמה- שירו של אלתרמן על השואה נראה איך המשורר נתן אלתרמן צועק את הכאב של השואה בשירו "מכל העמים".

חלק 1: מותר בכלל לשאול שאלות את ועל אלוקים? (יחידה 1,2)

כאן נבדוק האם למאמין מותר לשאול "למה זה קורה לי?" או "איפה אתה היית כשזה קרה לי"? והשאלות שעולות לנו בסתר.

• נפגוש את אברהם, ירמיהו ואיוב –גיבורים מהתנ"ך שלא שתקו ושאלו את השאלות הכי קשות על צדק וסבל.

• נראה מה יש לאברבנאל להגיד על הפחדים שלנו ואיך הופכים את הכאב למשהו שמותר לדבר עליו.

חלק 2: ארגז כלים להתמודדות עם קושי (יחידות 3, 4).

כאן נביא דרכים שונות להתמודד עם ה"באסה" והייסורים שכל אחד עובר בחיים שלו.

• נשמע על המילים האחרונות של רבי עקיבא ועל הכוח של "שמע ישראל" ברגעים הכי קשים.

• נלמד מדרשים וסיפורים (כמו הסיפור על הקוץ והספינה) שמראים איך לפעמים גם לדברים רעים יש מטרה טובה בסוף.

• נבין עם הרמב"ם שחלק מהצרות אנחנו מביאים על עצמנו, ואיך אפשר לשנות את זה.

• נסיים עם הרב סולובייצ'יק שיסביר לנו איך להפסיק להרגיש "קורבן של הגורל" ולהתחיל להיות אלו שקובעים את הייעוד של עצמם.

חלק 3: המשבר שלי מול הדת והחברה (יחידה 5).

החלק הזה נוגע בסיבות שגורמות לאנשים (ובעיקר לבני נוער) לעזוב את הכל ולהפסיק להאמין.

- נראה שגם לפני 1000 שנים אנשים עברו את אותם משברים של "ציאה בשאלה".

- נקרא מונולוגים אמיתיים של חבר'ה שהחליטו להוריד את הכיפה ("נוער הכיפות הזרוקות") וננסה להבין מה באמת עבר להם בראש ובלב.

חלק 4: תמיד אפשר להתחיל מחדש (יחידה 6).

בחלק האחרון נלמד שאף אחד הוא לא "מקרה אבוד".

- נראה איך אפשר להפוך את הטעויות שלנו למשהו שמצמיח אותנו, לפי הראי"ה קוק והרב סולובייצ'יק.

- רבי נחמן מברסלב יזכיר לנו שהכי חשוב זה להאמין בעצמנו ולשמוח במה שיש, גם כשאנחנו מרגישים רחוקים מהכל.

סיכום – משימת סיכום לתלוקיט.

בהצלחה! התלוקיט הזה הוא גם המסע האישי שלכם- תנסו להתחבר אליו.

מפתח הערכה לתלקיט

- הקדמה – שירו של נתן אלתרמן..... 10 נקודות
 יחידה 1 – מותר בכלל לשאול שאלות?..... 15 נקודות
 יחידה 2 – אמונה מתוך הפחד..... 12 נקודות
 יחידה 3 – המבט הרחב על הקושי..... 15 נקודות
 יחידה 4 – לקחת שליטה: מגורל לייעוד..... 18 נקודות
 יחידה 5 – המשבר שלי מול הדת והחברה..... 12 נקודות
 יחידה 6 – הכוח לשנות: תמיד אפשר להתחיל מחדש..... 12 נקודות
 משימת סיכום לתלקיט (AI או ארגז כלים) 6 נקודות
 סה"כ..... 100 נקודות

הקדמה – שירו של נתן אלתרמן

מיומניות נדרשות: אוריינות מידע- ניתוח וחיפוש ביטויים מהשיר.

מודעות חברתית ואזרחית - הבנת נקודת מבט של האחר.

לפניך 2 קטעים משירו של נתן אלתרמן על השואה:

קטע א:

בבכות ילדינו בצל גרדמים
 את חמת העולם לא שמענו.
 כי אתה בחרתנו מכל העמים,
 אהבת אותנו ורצית בנו.

קטע ב:

אכהי האבות, גדענו
 שאתה בחרתנו מכל הילדים,
 אהבת אותנו ורצית בנו.

שאתה בחרתנו מכל הילדים
 להרג מול פסא כבודך.
 ואתה את דמנו אוסף בכדים
 כי אין לו אוסף מלבדך.

עיניהם מדברות: אל תביטי, האם,
 איך שורות ארכות הנחנו.
 חילים ותיקים וידועים לשם,
 רק קטנים-בקומה אנחנו.
 ואתה מריחו כמו ריח פרחים
 ואתה מלקטו במטפחת,
 ואתה תבקשנו מידי הרוצחים
 ומידי השותקים גם יחד."

1. בקטע א אומר המשורר: "את חמת (=כעס) העולם לא שמענו". על מה הוא מתלונן במילים אלו?

עיין בסוף קטע ב' וחפש תלונה דומה ונוספת על העולם?

מהי הציפייה שלו מהעולם? _____

2. עיין בקטע ב' – למי הפנייה של המשורר במילה ואתה?

מהו הקושי המרכזי שעולה כאן בשיר?

צטט מהשיר ביטוי- שמוכיח שעם כל הכאב מדובר באדם מאמין?

3. בסוף הקטע מופיע בקשה /תפילה של אלתרמן – "אתה תבקשנו מידי

רוצחים ומידי השותקים גם יחד".

השיר מזכיר את "השותקים" – כתוב מי הם? _____

בחיים שלך, כשעובר עליך משבר, מהי ההרגשה שלך כלפי אלו שעמדו
 מהצד ולא עזרו?

בעקבות השיר וההבנה שישנם אנשים ששותקים- איך אנחנו יכולים להיות
 אלו שלא שותקים כשמישהו לידנו עובר "משבר"?

4. בתורה ישנה מצווה שמדברת על זה- "לא תעמוד על דם רעך" – במדינת
 ישראל יש גם חוק כזה. מהי המשמעות של מצווה זו?

פרק ראשון – יחידה 1

מיומנות: חשיבה ביקורתית (שאלת שאלות והתבוננות ממס' נקודות מבט)

בכלל. מחד-גיסא המאמין מודע למוגבלותו נוכח מעשי הבורא, ומאידך-גיסא תחושת חוסר צדק פועמת בקרבם בכל עוזה. האם מותר לנו לשאול שאלות על מעשי ה'! האם שאלת השאלות יש בה סתירה לאמונה הטהורה?
 נעיין בפסוקים בתנ"ך העוסקים בשאלת **צדיק ודע לו**, ובתגובת המאמין מול עוול, לכאורה.

בראשית

י"ח, י"ט-ל"ג

כי ידעתי למען אשר יצנה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו: ויאמר ה' זעקת סדם ועמורה כי רבה ותטאתם כי כבדה מאד: אברהם נא ואברהם הנצטקתה הבאה אלי עשו כלה ואם לא אדעה: ויפנו משם האנשים וילכו סדמה ואברהם עודנו עמד לפני ה': ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע: אולי יש תמשים צדיקים בתוך העיר האף תספה ולא תשא למקום למען תמשים הצדיקים אשר בקרבך: חללה לך מעשת בדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה בצדיק כרשע חללה לך השפט כל הארץ לא יעשה משפט: ויאמר ה' אם אמצא בסדם תמשים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם: ונען אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר: אולי יחסרון תמשים הצדיקים תמשה ותשחית בתמשה את כל העיר ויאמר לא אשחית אם אמצא שם ארבעים ותמשה: ויסקף עוד לדבר אליו ויאמר אולי ומצאון שם ארבעים ויאמר לא אעשה בעבור הארבעים: ויאמר אל נא יחר לאדני ואברהם אולי ומצאון שם שלשים ויאמר לא אעשה אם אמצא שם שלשים: ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני אולי ומצאון שם עשרים ויאמר לא אשחית בעבור העשרים: ויאמר אל נא יחר לאדני ואברהם אולי ומצאון שם עשרה ויאמר לא אשחית בעבור העשרה: ואלך ה' באשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו.

1. בפרשת וירא, אברהם אבינו עומד מול ה' יתברך ואומר לו את המשפט

הבא: "השפט כל הארץ לא יעשה משפט?"

בהתאם לסיפור של סדום המופיע לפניך מהו הקושי של אברהם במילים

אלו? על מה הוא זועק?

2. אברהם אבינו – הוא מגדולי המאמינים ב-ה' – האם הפניה של אברהם כלפי

ה' מוכיח על משבר באמונה?

מדוע?

3. רמב"ן כותב: "ואמר חלילה לך אפילו בגדר הדין להמית צדיק עם רשע. אם כן. כצדיק כרשע. ותבטל הבחירה והעבודה. ותרבה הכפירה בעולם. חלילה לך". לפי הרמב"ן, מה ביקש אברהם מ-ה'?

4. אברהם אבינו ניסה למצוא צדיקים בתוך סדום הרעה כדי להגיע לפתרון. נסה לחשוב על רעיון יצירתי: איך אפשר למצוא "נקודת אור" קטנה בתוך סיטואציה שמרגישה כמו חושך מוחלט?

ירמיה

י"ב, א'-ג'

צדיק אתה ה' כי אריב אליך אך משפטים אנבב אותך **מדוע דרך רשעים צלחה** **שלו כל בגדי בגד: נטעתם גם שרשו ילכו גם עשו פרי קרוב אתה בפיהם ורחוק מקליותיהם: ואתה ה' ידעתני תראני ובחנת לבי אתך התקם כצאן לטבחה והקדשם ליום הרגה.**

5. מהי השאלה המרכזית שמעלה ירמיה הנביא? צטט והסבר במילים שלך-

איוב פרק ב

איוב עובר הרבה ייסורים למרות שהוא מאמין גדול ועושה את רצון הבורא, השטן מכה אותו בשחין וכל גופו מגרד:

וַיִּקַּח לוֹ חֶרֶשׁ לְהִתְגַּדֵּד בּוֹ וְהוּא יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הָאָפֶר: וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ עֲדָה מִחֲזִיק בְּתַמָּתְךָ בְּכֹךְ אֱלֹקִים וָמָת: וַיֹּאמֶר אֵלָיָהּ כְּדַבֵּר אַחַת הַנִּבְלֹת תְּדַבְּרִי גַם אֵת הַטּוֹב נִקְבֹּל מֵאֵת הָאֱלֹקִים וְאֵת הָרָע לֹא נִקְבֹּל בְּכָל זֹאת לֹא חָטָא אִיּוֹב בְּשִׁפְתָיו.

6. מה מבקשת אשת איוב מאיוב?

מה ענה לה איוב על בקשתה?

7. מהו החטא בו "לא חטא איוב בשפתיו"?

8. אברהם שואל: "השפט כל הארץ לא יעשה משפט?".

ירמיהו שואל: "מדוע דרך רשעים צלחה?".

איוב אומר לאשתו: "גם את הטוב נקבל מאת האלקים ואת הרע לא נקבל?".

מה המשותף לשאלות אלו?

שלושת הצדיקים האלו העלו שאלות נוקבות את ה'. איך המחשבה שמותר לשאול "למה?" עוזרת לאדם להתמודד עם המשבר במקום פשוט להתייאש?

9. הרבה פעמים יש לנו קושי מוסרי/ צדק שעולה כלפי ה' יתברך שאנחנו לא מבינים אותו – כמו שכתבנו פה על אברהם , ירמיה... – מהי התשובה לשאלות אלו שעולות כלפי ה' יתברך? איך ניתן להתמודד עם הקושי הזה?

יחידה 2- אמונה מתוך הפחד- האם מותר לפחד ולשאול שאלות?

אדם הבוטח בבורא עולם ומאמין בהשגחתו הפרטית על הנבראים, אסור לו, לכאורה, לפחד ואסור לו, לכאורה, לשאול שאלות כיוון שהקב"ה שומר עליו. לאור זאת תמוהה תגובת יעקב אבינו נוכח פגישתו הצפויה עם עשו אחיו כמסופר להלן.

יעקב אבינו – אמונה בתוך הפחד (עמ' 140-141 בחוברת אמונה וגאולה)

בספר בראשית מתוארים רגעי ההכנה של יעקב למפגש עם עשו אחיו, ומעלה שאלה אמונית עמוקה לגבי טבעו של המאמין.

- **הקונפליקט בין הבטחה למציאות:** למרות שיעקב קיבל הבטחה אלוהית לשמירה, הכתוב מציין: "וַיֵּרָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ."
- **השאלה המרכזית:** כיצד ניתן להסביר את פחדו של יעקב אבינו למרות היותו אדם מאמין. "!!"

על פי פירוש אברבנאל (על בראשית ל"ב, ח'), פחדו של יעקב אבינו אינו מעיד על חולשה באמונתו, אלא מדובר בתגובה אנושית טבעית.

פחד טבעי מול פחד אמוני: אברבנאל מבחין בין פחד הנובע מחוסר ביטחון באל לבין תחושה טבעית של כל אדם העומד מול סכנה מוחשית. אדם מאמין אינו נדרש להיות חסר רגש, והצפייה ממנו שלא יפחד אינה נורמלית.

הכנה למאבק: יעקב ידע שעשו שונא אותו ולכן נערך למלחמה. הפחד הוא זה שמעורר את האדם לפעול, להתכונן ולהישמר, ואין בכך סתירה לביטחון בנבואה האלוהית.

בירור אמוני כחלק מהבניין: תהיות ובירורים העולים בעקבות אירועים קשים אינם נחשבים לכפירה. אדרבה, הם חלק בלתי נפרד מבניין האישיות האמונית.

הכוונה שמאחורי השאלה: השאלה הופכת לבעייתית רק אם היא באה ממקום של התרסה. כאשר אדם שואל מתוך רצון להעמיק בדרכי ה' ולהבין את פועלו, מדובר בשאלות לגיטימיות של אדם נורמלי שחוזה אירוע קשה.

לסיכום: אברבנאל מלמד אותנו שמותר לפחד ומותר לשאול; אלו כלים
אנושיים שנועדו לעזור לנו להתמודד עם המציאות ולחזק את הקשר שלנו
עם הבורא, ולא להחליש אותו.

1. כיצד הפחד גרם ליעקב להתכונן טוב יותר למפגש עם עשיו?

2. לפי הפירוש של אברבנאל האם פחד הוא בעיה באמונה? מדוע?

3. מתי שאלה כלפי ה' היא שאלה בעייתית ומתי היא שאלה לגיטימית וטובה?

4. הפחד ככלי עבודה – משימה- בחר אחד משתי המשימות שלפניך וענה עליה:

אברבנאל מסביר שפחד הוא "תחושה טבעית" ושהוא נועד לגרום לנו לפעול ולהישמר, ולא דווקא להחליש אותנו.

משימה א (ניהול עצמי): כשאתה מרגיש פחד או דאגה מול קושי בחיים, האם אתה רואה בזה "חולשה" או שאתה מצליח להשתמש בפחד הזה כדי להתכונן טוב יותר, כמו שיעקב התכונן למפגש עם עשו? פרט ותן דוגמא.

משימה ב (חשיבה ביקורתית): אברבנאל טוען ששאלת שאלות בשעת משבר היא חלק מ"בניין האישיות האמונית". נסה לחשוב על שאלה אחת שעלתה לך ובסוף חיזקה אצלך את האמונה?

יחידה 3: הכל לטובה? המבט הרחב על הקושי

נושאי היחידה: רבי עקיבא, המלבי"ם ומדרש "הספינה והקוץ".

מסכת ברכות ס"א עמוד ב'

חכמת הלב:
"אי אפשר לנרש את החושך במסקלות. את החושך מנרשים על ידי מעט אור".
(אמרה חסידית)

בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו על מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבנו! עד כאן? אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה: **וְכָל נֶפֶשׁ – אָפְלוּ נוֹטֵל אֶת נִשְׁמָתָהּ; אֲמַרְתִּי: מִתִּי יָבוֹא לִיָּדִי וְאֶסְמְנוּ! וְעַכְשָׁיו שָׁבָא לִיָּדִי – לֹא אֶסְמְנוּ? הֲיָה מֵאֲרִיךְ בְּאַחַד' עַד שִׁיצָאָה נִשְׁמָתוֹ בְּאַחַד'.** יצתה בת קול ואמרה: אשירה, רבי עקיבא, שיצאה נשמתך ב'אחד'. אמרו מלאכי השבת לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, זו תורה וזו שירה? ... יצתה בת קול ואמרה לו: אשירה, רבי עקיבא, שאתה מזמן לחיי העולם הבא!"

1. מה עשה רבי עקיבא בשעה שעינו אותו והוציאו אותו להורג?

מה הדבר מבטא?

2. על איזו מילה מתוך קריאת שמע רבי עקיבא הקפיד להאריך מאוד ("עד שיצאה נשמתו")?

מדוע לדעתך האריך במילה זו?

3. מה אמר רבי עקיבא לתלמידיו על הפסוק "בכל נפשך"? (מתי הוא קיווה לקיים אותו?)

15 המלבי"ם, בפירושו לספר דברים, הסביר את משמעותו העמוקה של פסוק זה שבו מודגשים ייחוד ה' ואחדותו. הסברו מורה דרך להתמודדות עם משבר באמונה.

על פי פירוש המלבי"ם לספר דברים (פרק ו', פסוק ד' – "שמע ישראל"), דבריו של רבי עקיבא מדגישים את אחדות ה' גם בתוך המצבים הקשים ביותר של החיים.

להלן סיכום דבריו בקצרה:

שורש אחד לטוב ולרע: בשונה מאומות קדומות שחשבו שיש כוח נפרד לטוב וכוח נפרד לרע, התורה מלמדת שאין רע אמיתי בעולם שיוצא מהאל. הכל מגיע ממקור אחד שהוא טוב מוחלט.

הכל לפי השגתנו: הדברים נקראים בשם "טוב" או "רע" רק לפי הדרך שבה אנחנו, כבני אדם, חווים ומבינים אותם במציאות העכשווית.

הרע הוא לצורך תיקון: כל מה שנראה לנו כ"רע", כ"העדר" או כ"השחתה", הוא למעשה שלב הכרחי לצורך תיקון ובניין עמוק יותר. המטרה הסופית של כל המאורעות בעולם היא תכלית הטוב.

איחוד היראה והאהבה: ההבנה שגם בתוך המשבר נמצא האל האחד, מאפשרת לאדם לחבר בין תחושת היראה (מהקושי) לבין האהבה לאל, מתוך ידיעה שהכל נעשה לטובה.

4. לפי פירוש המלבי"ם, מה חשבו "האומות הקודמות" (עובדי האלילים) על מקור הטוב והרע?

5. לפי הפסוק "ה' אחד", מהו המקור של הטוב והרע ? פרט.

מדוע זה נקרא טוב או רע?

6. מהו הצורך ברע לפי דבריו?

אם כן לפי דברי אברבנאל מדוע קורים לנו דברים רעים?

תלמוד בבלי

נידה ל"א עמ' א'

”דבש רב יוסף: מאי דקתיב: 'אודף ה' כי אנפת בי ישוב אפה ותנחמני'? במה הכתוב מדבר – בשני בני אדם שיצאו לסחורה, ישוב לו קוץ לאחד מהן, התחיל מחקר ומגדף. לימים שמע שטבעה ספינתו של חברו בים, התחיל מודה ומשבח. לקד נאמר: 'ישוב אפה ותנחמני', והינו דאמר רבי אלעזר: מאי דקתיב: 'עשה נפלאות (גדולות) לבדו וברוך שם כבודו לעולם'? אפלו בעל הנס אינו מכיר בנסו.”

7. כתוב את סיפור המדרש בלשונך:

מה גרם לסוחר לשמוח לאחר כמה ימים?

כיצד המדרש ממחיש את הפירוש של אברבנאל?

8. עיין במדרש תנחומא.

אמר רבי יהודה בר שלום: תיוצר תזה אינו מקיש על כלי וקנקן רעוע, שלא ישבר. ובמה הוא מקיש? – על תבריא. כך אין הקב"ה מנסה לרשעים אלא לצדיקים, שנאמר: 'ה' צדיק יבטח'.

את מי אלוקים מנסה ("בודק") – את האדם החזק (צדיק) או את האדם החלש?

מה זה מוכיח?

9. משימת מיומנות (בחרו אחת מתוך שתיים):

• אפשרות א' - מיומנות חשיבה ביקורתית: בסיפור על הקוץ, הסוחר קילל את גורלו ורק אחר כך הודה. האם לדעתכם אפשר באמת להאמין ש"הכל לטובה" בזמן שסובלים, או שזה משהו שאפשר להבין רק בדיעבד (אחרי שהכל נגמר)? הסבירו.

• אפשרות ב' – מיומנות "חשיבה ביקורתית": המלבי"ם מסביר ש"כל העדר הוא לצורך הוויה" – כלומר, כל דבר רע או חסר שקורה לנו, נועד כדי שמשהו טוב יצמח ממנו בסוף (כמו גרעין שמרקיב כדי להפוך לעץ). הביאו דוגמה נוספת מהחיים (מתחום הלימודים, הספורט או החברה) שבה "חוסר הצלחה" או קושי בהתחלה הובילו לתוצאה טובה יותר בסוף.

יחידה 4: לקחת שליטה – מגורל לייעוד

נושאי היחידה: הרמב"ם על מקור הרע, (עמוד 149-151)

והרב סולובייצ'יק על איש הגורל מול איש הייעוד. (עמ' 151-155)

סיכום דברי הרמב"ם

בדבריו בפרק ד' (עמודים 149–151), הרמב"ם יוצא נגד התפיסה המוטעית של המון העם, הטוענים כי יש בעולם יותר רע מ טוב. הוא מסביר כי שורש הטעות נובע מהמחשבה שהאדם הוא מרכז היקום ושהכול נברא עבורו, בעוד שהמציאות רחבה בהרבה. הרמב"ם מדגיש כי רוב הרעות והאסונות בעולם הם מעשה ידי האדם עצמו ונובעים מבחירותיו השגויות. הוא מחלק את הרע בעולם לסוגים, כשהמרכזי שבהם הוא הרע שהאדם גורם לעצמו על ידי רדיפה אחרי מותרות ותאוות מיותרות. לפי הרמב"ם, אלוהים הוא מקור הטוב המוחלט, וה"רע" הוא למעשה רק העדר של טוב, בדיוק כפי שחושך הוא העדר אור. במקום להאשים את האל בצרותיו, על האדם להבין כי האחריות לתיקון חייו נמצאת בידי, וכי ניהול עצמי נכון יכול למנוע את רוב הסבל. סיכומו של דבר, העולם הוא מקום של חסד וטוב, והאדם נקרא להשתמש בשכלו כדי לבחור בטוב ולהימנע מנזקים שהוא מביא על עצמו.

1. לפי הרמב"ם, מהי הטעות שאנשים חושבים לגבי כמות הרע שיש בעולם?

מהו שורש הטעות?

2. מי גורם לרוב הצרות והרעות שקורות לבני האדם לפי דברי הרמב"ם?

מה יכול למנוע את הסבל הגדול?

3. מהו הקשר בין אור וחושך לרע וטוב?

הסבר כיצד זה עוזר לנו להבין את הרע בעולם?

סיכום דברי הרב סולוביצ'יק (עמ' 155-151)

משנתו של הרב סולוביצ'יק מבחינה בין שתי רמות קיום של האדם מול הסבל:
"איש הגורל" לעומת "איש הייעוד" איש הגורל מאופיין בפסיביות מוחלטת;
הוא מרגיש כקורבן שהמציאות נכפתה עליו ללא יכולת השפעה, בבחינת "על
כורחך אתה חי". "לעומתו, איש הייעוד שואף להפוך את הקיום הפסיבי לפעולה
אקטיבית של בחירה, ובכך הוא הופך את הגורל שנכפה עליו ליצירה בעלת
משמעות.

שינוי זה מתבטא בויתור על השאלה התיאורטית והמשתקת "למה זה קרה?",
 ובמקומה אימוץ השאלה היהודית המעשית: "מה עליי לעשות כעת?" בגישה זו,
 הייסורים אינם נתפסים כמקרה חסר פשר, אלא ככלי שנועד לרומם את האדם,

לזכר את אישיותו ולתקן את הפגום בו. כאשר האדם בוחר לצמוח מתוך המשבר וליצור את עצמו מחדש, הוא מפסיק להיות "חפץ" המופעל על ידי נסיבות חיצוניות והופך ל"שותפו של הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית", כמי שמשתתף באופן פעיל בבניית קומתו הרוחנית.

4. מה המאפיין העיקרי של "איש הגורל" – האם הוא מרגיש פסיבי (קורבן) או אקטיבי (פועל)?

5. מה "איש הייעוד" מנסה לעשות עם הסבל והמציאות שנכפתה עליו?

6. הרב סולובייצ'יק אומר שהיהדות לא שואלת "למה זה קרה?". איזו שאלה היא שואלת במקום?

7. מה התפקיד של הייסורים (הקשיים) לפי הגישה של "איש הייעוד"?

8. כיצד האדם הופך להיות "שותפו של הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית"?

9. משימת מיומנות (בחרו אחת מתוך שתיים):

• **אפשרות א' - מיומנות ניהול עצמי:** "איש הייעוד" לוקח אחריות על חייו גם כשקשה. כתבו על רגע אחד שבו הרגשתם שאתם מפסיקים להיות "מסכנים" (אנשי גורל) ומחליטים לעשות מעשה כדי לשנות את המצב שלכם (אנשי ייעוד).

• **אפשרות ב' - מיומנות פתרון בעיות:** הרמב"ם טוען שחלק מהצרות שלנו נובעות מזה שאנחנו "רודפים אחרי המיותר". הציעו "כלי" אחד או עצה אחת לנער בגילכם, איך להימנע מצרות מיותרות שנגרמות בגלל בחירות לא נכונות.

יחידה 5: המשבר שלי – למה עוזבים את הכל?

נושאי היחידה : מבוא לכפירה ולחילון, דברי הרב שאול ישראלי וסיבות החילון אצל בני נוער.

סיכום דברי הרב שאול ישראלי (עמ' 158-156)

הרב ישראלי מסביר שהשאלה אם להאמין באלוהים היא לא רק "דיבור על השמיים", אלא היא קודם כל שאלה על הערך שלנו כבני אדם. לפי דבריו, מי שבחר בכפירה (חוסר אמונה באלוהים), עושה בעצם פעולה של "כפירה בצלם אלוהים שבו עצמו". **במילים פשוטות:** אם אין מקור אלוהי, אז האדם הוא לא יצור מיוחד, אלא הוא מושווה לשאר הנבראים – כמו חיה או צמח.

האם אנחנו רק "מכונה" של תאים ? העולם לפעמים מנסה להגיד לנו שאנחנו רק אוסף של "חומר", תאים וכימיקלים שנוצרו בטעות מתוך "הוויה עיוורת" הרב ישראלי מתנגד לזה בתוקף. הוא טוען שאמנם הגוף שלנו עשוי מחומר, אבל האדם הוא לא רק חומר. **אם היינו רק חומר, לא היו לנו ערכים, רצונות מיוחדים או שאיפות רוחניות.**

הנשמה – המנוע הפנימי שלנו בלב של כל אחד מאיתנו קיימת נשמה, והיא לא סתם משהו רגיל – היא "חצובה מתחת כיסא הכבוד". המקור הגבוה הזה של הנשמה הוא הסיבה לכך שיש לנו שאיפות ורצונות אחרים ממה שאנחנו רואים בעולם הגשמי (כמו אוכל, כסף או רכוש). הנשמה היא זו שדוחפת אותנו לחפש משמעות, צדק ואמת.

1. **ערך האדם :** לפי הרב ישראלי, אם אדם לא מאמין באלוהים, למי הוא בעצם משווה את האדם?

מה הופך את האדם לייצור מיוחד?

2. יותר מסתם גוף :האם לפי המקורות האדם הוא רק "אוסף של תאים וחומר" או שיש בו משהו מעבר לזה? הסבר.

3. מקור הנשמה : מאיפה "חצובה" הנשמה של כל אחד מאיתנו לפי דברי הרב?

מה המשמעות של זה בשבילנו?

4. שאיפות אחרות :תנו דוגמה למשהו אחד שאתם רוצים בחיים (כמו צדק או אמת) שלא קשור לאוכל או לכסף. איך זה מוכיח שיש לכם נשמה מיוחדת?

5. **חומר וערכים:** הרב ישראלי טוען שאם היינו עשויים רק מחומר, לא היו יכולים להיות לנו **ערכים**. למה לדעתכם "חומר" (כמו אבן או פלסטיק) לא יכול להרגיש רחמים או נדיבות?

6. **הקשר ללימודים:** למה לדעתכם היה לרב ישראלי חשוב כל כך להקים את מקצוע "מחשבת ישראל" עבור בני נוער?

משימת מיומנות (בחרו אחת מתוך שתיים):

• **אפשרות א' – מיומנות ניתוח וחשיבה.**

בטקסט כתוב שהחילון נובע מגורמים "פסיכולוגיים, חינוכיים ואישיים".

1. דון עם חברים בכיתה: איזה מהגורמים האלו הכי משפיע על עזיבת הדת בקרב בני נוער היום לדעתכם?

2. נסו לחשוב יחד על רעיון אחד שיכול לעזור לנער שמרגיש "משבר אמונה" להרגיש שוב מחובר או שייך.

• אפשרות ב' – מיומנות "עמידה מול קהל".

הרב ישראלי טוען שהאדם הוא לא סתם "תאים" או "חומר", אלא יש לו נשמה מיוחדת וייחודית. דמיינו שאתם צריכים להעביר מסר קצר של דקה אחת מול חברים שמרגישים חסרי ערך או "כמו כולם".

1. כתבו 3-4 משפטים שמעודדים את השומעים להאמין ב"ייחוד האדם" ובנשמה שיש בהם.

2. הציגו את הדברים מול המורה או חבר לכיתה, תוך הקפדה על דיבור ברור ובטוח.

מיומנות: מודעות חברתית (מסר של הקשבה):

1. בחרו משפט אחד מתוך המונולוג שמתאר **רגש** חזק (כמו בדידות, פחד, רצון להיות עצמי או בלבול).
2. כתבו לנער או לנערה מהסיפור מסר קצר של שתי שורות: מה הבנתם מהקושי שלהם? איך לדעתכם אפשר להקשיב להם טוב יותר מבלי לשפוט את הבחירה שלהם?

[illegible]

יחידה 6: הכוח לשנות – תשובה והתחדשות

מקור 1: הראי"ה קוק – התשובה ככוח חיים.

הרב קוק מלמד שהתשובה היא לא פעולה "מדכאת" של חרטה בלבד, אלא היא כוח חיים טבעי ובריא שנמצא בתוך העולם ובתוך הנשמה. לפי הרב קוק, כשאדם עושה תשובה הוא בעצם חוזר לעצמיות האמיתית שלו ולמקור הטוב שלו. התשובה מביאה לאדם רפואה, שמחה ורעננות, והיא מאפשרת לנו להרגיש שהעולם כולו מתחדש יחד איתנו. היא הכלי שמוודא ששום טעות היא לא סופית.

שאלות:

1. האם לפי הרב קוק התשובה היא דבר שמעציב את האדם או דבר שמביא לו בריאות ורעננות?

 מה מיוחד בתשובה?

2. לפי הרב קוק את החזרה של האדם בתשובה מחזירה אותו לעצמיותו- מה המשמעות של זה?

3. מה קורה לעולם כולו כשאדם מחליט להשתפר ולעשות תשובה?

מקור 2: הרב סולובייצ'יק – האדם כבורא של עצמו

הרב סולובייצ'יק מסביר שהתשובה היא היכולת של האדם ליצור את עצמו מחדש. הוא טוען שגם אם עשינו טעויות בעבר ("הגורל"), אנחנו לא חייבים להישאר קורבנות שלהן. "איש הייעוד" משתמש בטעויות העבר כחומר גלם לבניית אישיות חזקה יותר. התשובה היא הרגע שבו האדם מפסיק להיות מונהג על ידי נסיבות חיו ומתחיל להנהיג את עצמו, ובכך הוא הופך לשותף של אלוהים במעשה בראשית.

4. מהי היכולת המיוחדת שיש לאדם לפי הרב סולובייצ'יק בזכות התשובה?

5. האם טעויות העבר צריכות לעצור אותנו, או שהן יכולות להפוך ל"חומר גלם" לצמיחה? הסבר כיצד?

6. איך התשובה הופכת את האדם מ"אובייקט" (חפץ שקורים לו דברים) ל"סובייקט" (יוצר ופועל)?

רבי נחמן מברסלב – אין ייאוש בעולם כלל.

רבי נחמן מדגיש את חשיבות האמונה העצמית והשמחה. הכלל המפורסם שלו אומר: "אם אתה מאמין שיכולים לקלקל, תאמין שיכולים לתקן". רבי נחמן מלמד שאסור לאדם להתייאש מעצמו לעולם, גם אם הוא מרגיש רחוק מאוד. הכלי המרכזי שלו הוא "הנקודה הטובה" – על האדם לחפש בעצמו ובאחרים לפחות נקודה טובה אחת, ודרך הנקודה הזו הוא יכול למצוא את הדרך חזרה לשמחה ולשינוי חיובי.

שאלות:

7. מהו המשפט המפורסם של רבי נחמן על האמונה ביכולת "לתקן"?

8. מה על האדם לחפש בתוך עצמו כשהוא מרגיש "רחוק מהכל" או רע עם עצמו?

איך זה יכול לעזור לך בחיים?

9. מדוע הייאוש הוא כל כך מסוכן לפי דבריו של רבי נחמן?

10. בראש הדף ישנו לוגו של מגדלור המאיר... – בהתאם למה שלמדת ביחידה – תנסה לתת הסבר מה מסמל הלוגו?

• **אפשרות א' – מיומנות "חשיבה יצירתית":** "ארגז הכלים שלי" עברנו דרך ארוכה בתלקיט: מהמשבר של רבי עקיבא, דרך הכלים של הרמב"ם והרב סולובייצ'יק, ועד הכוח להתחיל מחדש של רבי נחמן והרב קוק. מה הם הכלים הכי חשובים שלקחתם מהתלקיט – שלמדתם להתמודדות עם קשיים בחיים. כתוב לפחות 3 כלים- שלב בהם אימרה של אחד המקורות שלמדת:

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

אפשרות ב' - שימוש בבינה מלאכותית

משימת סיכום לתלמיט: ה- AI כעוזר האישי שלי.

הנחיות: כדי לסכם את כל המסע שעברנו – מרבי עקיבא ועד רבי נחמן – עליך להשתמש בכלי AI מכיוון שה AI-לא תמיד מכיר את החומר שלמדנו בכיתה, עליך לתת לו "הנחיה חכמה" שכוללת את המידע.

שלב א': העתק והדבק את הטקסט הבא לתוך הצ'אט של ה-AI:

"שלום AI אני מסיים עבודת סיכום בנושא 'אמונה בשעת משבר' ואני רוצה שתעזור לי ליצור תוצר מסכם. הנה עיקרי הדברים שלמדתי:

רבי עקיבא: לימד אותי לשמור על מבט אופטימי גם מול חורבן וקושי.

הרמב"ם: הסביר לי שהרע הוא 'העדר טוב' ועלינו לקחת אחריות על הטעויות שלנו.

הרב סולובייצ'יק: הראה לי איך להפוך מ'איש גורל' פסיבי ל'איש ייעוד' שיוצר את חייו ושותף לבריאה.

הרב שאול ישראלי: הזכיר לי שהנשמה שלי 'חצובה מכיסא הכבוד' ולכן יש לי ערך אינסופי מעבר לסתם חומר.

הרב קוק ורבי נחמן: לימדו אותי שאין ייאוש, שתמיד אפשר לתקן ושתשובה היא חזרה לעצמיות האמיתית שלי.

המשימה שלך: צור עבורי 'כרטיסיית ניווט למצבי משבר'. חלק את הכרטיסייה ל-3 שלבים: 'בזמן הסערה' (מה עושים כשקשה), 'חישוב מסלול מחדש' (איך חושבים אחרת) ו'צמיחה מהמשבר' (איך יוצאים מחוזקים). לכל שלב הצמד עצה אחת מתוך דברי ההוגים שציינתי למעלה.

העתק את התוצר לכאן:

בהצלחה רבה